

Міністерство освіти і науки України
Волинський національний університет імені Лесі Українки

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ, СПОРТ І КУЛЬТУРА ЗДОРОВ'Я У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Збірник наукових праць
Волинського національного університету імені Лесі Українки
№ 1 (9)

Луцьк
Редакційно-видавничий відділ
Волинського національного університету
імені Лесі Українки
2010

Історичні, філософські, правові та організаційні проблеми фізичної культури

Надія Ашиток

Здоров'я людини як соціальна цінність в освітньо-мовному контексті 3

Мирослав Дутчак, Юрій Шкретій, Володимир Томашевський

Кадрове забезпечення спорту вищих досягнень в Україні..... 8

Наталія Завидівська

Онтологія компетентнісного піходу у фізкультурній освіті студентів
вищих навчальних закладів..... 14

Надія Карабанова, Анатолій Карабанов, Роман Черкашин

Участь волинських спортсменів в Олімпійських іграх 18

Василь Луцький

Активний туризм у діяльності молодіжних пластунських організацій Західної України
(20–30 рр. ХХ ст.)..... 21

Юрій Шкретій

Реалізація Закону України “Про фізичну культуру і спорт” у навчально-виховній сфері 27

Професійна підготовка фахівців фізичної культури та спорту

Михайло Кричфалушій

Розвиток моральної свідомості та самосвідомості в майбутніх спортивних педагогів..... 31

Тетяна Лоза, Ігор Верблюдов

Застосування інтервальних гіпоксичних вправ у тренувально-оздоровчому комплексі
майбутніх учителів..... 34

Педагогічні технології навчання фізичної культури

Володимир Захожий

Формування в старшокласників інтересу до самостійних занять фізичними вправами..... 38

Ярослав Кравчук

Теоретико-методичні засади диференційованого підходу до навчання фізичної культури
учнів загальноосвітньої школи 40

Тетяна Темерівська

Системний підхід до вдосконалення самостійної позааудиторної роботи студентів
вищих навчальних закладів..... 44

Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення

Ігор Бакіко

Методичні основи антиалкогольного виховання в сучасній школі 48

Наталія Войнаровська

Силова підготовленість дівчат середнього шкільного віку загальноосвітньої школи 50

Кадрове забезпечення спорту вищих досягнень в Україні

Національний університет фізичного виховання і спорту України (м. Київ)

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень і публікацій. Масштабність і новизна історичних викликів ХХІ ст. обумовлюють потребу прогнозування інноваційного розвитку освіти, забезпечення кардинальних змін у змістових технологічних, управлінських домінантах вищої школи, спрямованих на виховання конкурентоспроможної, компетентної, соціально мобільної особистості.

Державною програмою розвитку фізичної культури й спорту, стратегією розвитку сучасної системи олімпійської підготовки в Україні на період до 2020 р. виразно окреслено проблему підготовки професійних кадрів.

Орієнтація спорту України на досягнення високих результатів на Олімпійських іграх, чемпіонатах світу та Європи потребує відповідної підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації тренерських кадрів з ґрунтовними знаннями основ раціональної підготовки спортсменів.

20–30 років тому вітчизняні тренери мали суттєву перевагу перед тренерами багатьох зарубіжних країн, особливо країн Заходу щодо знань, які забезпечують ефективність їхньої діяльності. Основним елементом цієї системи було обов'язкове одно- чи двомісячне навчання тренерів на факультетах підвищення кваліфікації з періодичністю один раз на п'ять років зі складанням іспитів і захистом кваліфікаційних робіт.

Підвищення кваліфікації на факультетах доповнювалося щорічними конференціями стосовно проблем спортивної підготовки із залученням провідних тренерів та фахівців. Окремі конференції з видів спорту проводилися за участю 200–400 провідних тренерів з різних республік. Підвищення кваліфікації тренерів збірних команд також здійснювалося за їх участі в діяльності комплексних наукових груп при збірних командах із видів спорту, під час обговорень результатів досліджень спортсменів, планів їх підготовки тощо.

Ця ефективна система забезпечувала сучасну методичну базу тренерів, їх здатність працювати на рівні, який перевищував можливості їхніх зарубіжних конкурентів [2; 8].

На жаль, починаючи з кінця минулого століття, цю систему підвищення кваліфікації тренерів і лікарів, які здійснюють підготовку до найбільших змагань, включаючи Олімпійські ігри, чемпіонати світу та Європи, було повністю зруйновано. Припинили діяльність факультети підвищення кваліфікації у зв'язку з відсутністю державного замовлення, не здійснювалась атестація тренерів, не проводилися науково-методичні конференції, було згорнуто функціонування комплексних наукових груп при збірних командах.

Зараз ця робота зведена до епізодичних і безсистемних заходів, які здійснюються завдяки ентузіазму окремих фахівців та організацій.

Це негативно позначилося на кваліфікації тренерів – їхні знання обмежені рівнем базової вищої освіти, більша частина яких забута й зведена до загальних положень, а також фрагментів сучасної системи підготовки, які накопичені під час тренувальних зборів та змагань. Аналіз свідчить, що переважна частина тренерів збірних команд не володіє знаннями, передбаченими сучасними програмами для вищих навчальних закладів фізичного виховання, – теорії й методики спортивної підготовки, спортивної фізіології, біохімії, біомеханіки, медицини тощо [9].

Ситуація погіршується тим, що останніми роками в багатьох країнах сформовані системи підвищення кваліфікації, які ефективно діяли у вітчизняній системі спорту вищих досягнень.

У країнах, які є конкурентами України на міжнародній спортивній арені, не тільки впроваджено різні форми підвищення кваліфікації, а й також передбачено атестацію тренерів, без якої вони не допускаються до роботи.

Ця загальна практика, що діє в багатьох країнах, на жаль, майже відсутня в Україні, якщо не враховувати окремих формально здійснюваних заходів.

Наукові конференції, семінари із запрошенням провідних учених, наукові фахові журнали, відповідні інтернет-ресурси, на жаль, тренерським корпусом здебільшого не використовуються. Відсутня система стимулювання тренерів до підвищення своєї професійної майстерності, у тому числі в Поло-

женні про кваліфікаційні категорії тренерів-викладачів зі спорту. Рівень теоретичної підготовленості тренерів збірних команд ніколи, ніким і ніяк не контролюється [2; 8; 9].

Усе вищевикладене суттєво обмежує можливості тренерів щодо впровадження в тренувальний процес результатів сучасних наукових досліджень, а також щодо розробки та використання інноваційних технологій у всіх компонентах підготовки спортсменів, починаючи від методики розвитку рухових можливостей і закінчуючи формуванням та відпрацюванням оптимальних моделей змагальної діяльності. Зараз усе частіше можна почути закиди на адресу тренерів, що вони не використовують в повному обсязі дані медико-біологічних обстежень спортсменів у керуванні тренувальним процесом, але в цьому, слід зазначити, винні не лише тренери, а й усі, хто не подбав про належне підвищення рівня їхніх відповідних знань.

Принципово нові можливості в цьому напрямі з'явилися з прийняттям нової редакції Закону України "Про фізичну культуру і спорт". Як відомо, з 1 січня 2011 р. Україна вперше за роки незалежності взяла на себе зобов'язання забезпечити раз у п'ять років підвищення кваліфікації тренерів та інших фахівців сфери фізичної культури й спорту. Зараз завершується підготовка відповідного положення, яке регламентуватиме цей процес. Водночас зрозуміло, що загальний підхід, який передбачатиме участь у короткотривалих курсах раз у п'ять років, буде недостатнім для тренерів національних збірних. Тут доцільним видається перманентний процес формування "творчої аури" тренера шляхом його самоосвіти й спілкування в різних формах із кращими у світі колегами-тренерами, науковцями, біологами, психологами, медиками, фармакологами й іншими фахівцями.

Завдання дослідження – визначення стану та перспектив удосконалення системи підвищення кваліфікації тренерів і лікарів, задіяних у підготовці спортсменів України до Олімпійських ігор, чемпіонатів світу та Європи з літніх і зимових видів спорту.

Методи та організація дослідження. Вивчення стану підвищення кваліфікації тренерів здійснювалося з використанням методу теоретичного аналізу та узагальнення, статистичних спостережень за розвитком фізичної культури й спорту України, нормативних актів і законів, які діють у цій сфері.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дослідження є складовою частиною зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури та спорту на 2006–2010 рр. (узагальнена тема 1.2 "Система організації фізкультурної освіти та кадрового забезпечення галузі фізичної культури і спорту"). Роботу виконано в лабораторії нормативно-правового забезпечення сфери фізичної культури й спорту Науково-дослідного інституту Національного університету фізичного виховання і спорту України.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогодні, за даними департаменту олімпійського спорту Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, зі спортсменами збірних команд України з олімпійських видів спорту працює понад 1100 тренерів, уключаючи особистих тренерів збірників.

Більшість цих тренерів задіяна в підготовці основного складу збірних команд, а решта тренує найближчий резерв. Ураховуючи специфіку видів спорту та їх пріоритетність, відзначається нерівномірний розподіл тренерських кадрів. Найбільший чисельний тренерський корпус у збірних із легкої атлетики (320 тренерів), плавання (66 тренерів), спортивної гімнастики (61 тренер), фехтування (40 тренерів), біатлону (33 тренери), боксу (30 тренерів) [2].

Уявлення в тренерського складу збірних команд про можливості підвищення кваліфікації різні. Опитування засвідчило, що більшість тренерів оцінює їх як добрі, а 41 % визначає свої можливості підвищення кваліфікації як погані [5–7].

Такий стан можна пояснити тим, що тренери не можуть навіть на короткий термін зупинити процес підготовки. Ураховуючи таку специфіку тренерської діяльності, слід скласти більш гнучкі графіки та шукати інші форми підвищення їхньої кваліфікації. Потрібна багаторівнева система підвищення кваліфікації, яка б сприяла професійному зростанню. Однак для постійного розвитку підвищення кваліфікації спеціалісту вже недостатньо тільки раз на п'ять років пройти навчання на курсах підвищення кваліфікації, процес навчання має бути постійним.

Найбільш оптимальною може стати багаторічна система підвищення кваліфікації тренерів збірних команд, яка включає три рівні: постійний самостійний, регулярна участь в організованих формах підвищення кваліфікації (курси та стажування), аналітична й науково-практична діяльність. Спеціаліст повинен системно займатися самоосвітою: ознайомитись із новою спеціальною інформацією, здійснювати обмін думками з колегами щодо професійних проблем (перший рівень підвищення кваліфікації). Безумовно, багато корисної систематизованої інформації спеціаліст може отримати на курсах підвищення кваліфікації, де вона подається в концентрованому освітньому впливі (другий

рівень підвищення кваліфікації). Під час курсів спеціалісту слід поповнити свої професійні знання тією інформацією, яку він не може опанувати самостійно. Такий курс має "народжувати" в спеціаліста нові творчі плани та професійні ідеї, а одним із його завдань є визначення вектора розвитку його подальшої самоосвіти. Вищим рівнем підвищення кваліфікації тренерів збірних команд повинна стати аналітична й науково-практична діяльність (третій рівень), яка дасть змогу не тільки аналітично та творчо підходити до педагогічних завдань, а й ефективно їх вирішувати [2; 3; 9].

Узагальнення передового світового досвіду з підвищення кваліфікації тренерів національних збірних команд дає можливість визначити окремі рекомендації щодо шляхів формування відповідної системи в Україні.

Очевидно, що тут не може бути одного шаблону, оскільки в кожному виді спорту існують свої можливості для організації відповідної роботи. Виправданим видається запровадження порядку, відповідно до якого щорічно у вересні державні тренери на підставі запитів тренерів збірних команд, пропозицій навчальних і наукових закладів, можливостей усеукраїнських і міжнародних федерацій, Національного олімпійського комітету України й Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту розробляють проекти планів підвищення кваліфікації тренерів національних збірних команд із відповідних видів спорту на наступний рік. Такі проекти узагальнювалися б відповідними структурними підрозділами Міністерства й Виконавчої дирекції НОК і подавалися у жовтні у вигляді проекту спільного рішення Міністерства та НОК на розгляд експертної ради з підготовки й участі спортсменів України в Олімпійських іграх. Після схвалення експертною радою проекту вказаного рішення воно адресувалося б керівництву Міністерства і НОК для розгляду та затвердження плану підвищення кваліфікації тренерів збірних команд із обов'язковим зазначенням обсягу й джерел фінансування [2].

Запропоновані плани підвищення кваліфікації тренерів національних збірних команд мають уключати на кожен рік участь тренерів у лекціях, семінарах, диспутах, круглих столах на актуальні теми спортивної підготовки за модульною системою в обсязі не менше 20 годин із запрошенням кращих вітчизняних фахівців та міжнародних експертів.

Такі заняття можна організовувати на навчально-тренувальних базах під час зборів збірних команд, у перервах між змаганнями на міжнародних і всеукраїнських спортивних заходах (чемпіонатах, кубках, турнірах тощо).

Оптимальними формами організації підвищення кваліфікації можуть бути також спеціальні курси в перехідний період тренувального процесу; консультування тренерів під час зборів та змагань запрошеними кращими тренерами світу й науковими працівниками; виступи тренерів на наукових конгресах, конференціях з узагальненими результатами відповідних досліджень; вивчення фахових науково-методичних видань; використання інтернет-ресурсів [2; 5-7].

Побудову змісту освіти при підвищенні кваліфікації тренерів збірних команд слід здійснювати на основі компетентісного підходу, який базується на визначенні переліку основних знань та розробці змісту базових, тематичних й авторських курсів, які забезпечать поглиблену спеціалізацію [5; 9; 10].

Навчальні плани підвищення кваліфікації тренерів не можуть бути малою копією навчальних планів вищих навчальних закладів, а головні акценти навчально-програмної документації та змісту освіти мають розкрити такі розділи:

- основи підготовки національних команд до Олімпійських ігор;
- стан і шляхи оптимізації змагальної діяльності спортсменів високого класу;
- загальні основи підготовки спортсменів;
- техніко-тактична та психологічна підготовка спортсменів;
- рухові (фізичні) якості та фізична підготовка;
- структурні утворення процесу підготовки спортсменів;
- відбір, орієнтація, управління й контроль у системі підготовки спортсменів;
- моделювання та прогнозування;
- позатренувальні й позазмагальні фактори в системі підготовки та змагальної діяльності спортсменів високого класу.

Аналіз змісту професійної діяльності тренерів збірних команд і їхніх кваліфікаційних вимог загалом дає можливість запропонувати основні професійні компетенції, які визначають їх загальний професіоналізм, серед яких:

- розробка та виконання заходів, передбачених державними програмами розвитку виду спорту в Україні, цільовими програмами підготовки спортсменів до чемпіонатів світу, Європи й Олімпійських ігор;

- планування, організаційне забезпечення та контроль за підготовкою збірної команди України з виду спорту;
- забезпечення організації навчально-тренувального процесу;
- контроль і коригування планів індивідуальної підготовки членів збірної команди України з виду спорту;
- відбір спортсменів та формування збірної команди України для участі в офіційних міжнародних змаганнях;
- контроль за дотриманням антидопінгових вимог;
- забезпечення медико-біологічного контролю тренувальної і змагальної діяльності.

Ключові компетенції є визначальними для планування змістових ліній підвищення кваліфікації тренерів збірних команд та подальшої розробки навчального матеріалу. Змістовні лінії – це елементи освітнього процесу, навчального курсу або дисципліни, які структурують навчальний матеріал у відповідних зв'язках і співвідношеннях.

Виходячи із ключових професійних компетенцій тренерів збірних команд, можна сформулювати відповідні змістовні лінії підвищення їхньої кваліфікації:

1. Нормативно-правова база, акти державних органів з питань, що стосуються їхньої діяльності.
2. Основні тенденції розвитку виду (видів) спорту, вітчизняний та світовий досвід, можливості його використання й упровадження в Україні.
3. Стан та шляхи оптимізації системи олімпійської підготовки в Україні.
4. Система підготовки національних команд України до Олімпійських ігор, чемпіонатів світу та Європи.

Більшість тренерів (62 %), за даними, отриманими в результаті анкетування, вважає, що слід у більш повному обсязі опанувати нові методи й технології спортивного тренування. Особливу зацікавленість викликають заняття, які проводяться відомими заслуженими тренерами-практиками [4–7].

Однією з проблем у навчальному процесі підвищення кваліфікації тренерів збірних команд, яка порушує плановість та ритмічність, є збіг термінів навчання й виїздів тренерів на збори, змагання і т. п. Раціонально було б заздалегідь уточнювати календар зборів і змагань із видів спорту або здійснювати набір кандидатів, орієнтуючись на зимові та літні види спорту. Наприклад, для біатлоністів і лижників зручніше організувати навчання навесні й восени, а веслувальникам – восени та взимку.

Багаторічні дослідження з розробки оптимальних технологій навчання свідчать на користь модульного принципу організації навчального процесу. Він дає змогу враховувати багаторівневу побудову освіти та перспективи для подальшого вдосконалення тренерів як спеціалістів конкретної сфери професійної діяльності.

Модульний принцип організації навчального процесу будується за такими рівнями:

- головний, обов'язковий для всіх слухачів модульний блок;
- варіативний базовий модуль;
- курси за вибором за всіма напрямами діяльності тренерів;
- проблемні курси;
- авторські курси провідних фахівців і тренерів;
- тематичні семінари;
- навчання за індивідуальним графіком.

Модульні комплекси для тренерів збірних команд слід створювати з урахуванням їх цільової установки на навчання, якості та напряму базової вищої освіти, рівня кваліфікації й досвіду практичної діяльності. Порівняно з видами підвищення кваліфікації в інших напрямах професійної діяльності нашої галузі, організація навчального процесу ускладнюється тим, що слухачі-тренери тему випускної атестаційної роботи обирають, орієнтуючись на обраний вид спорту, що потребує формування малих груп за спортивними спеціалізаціями. Така організація навчального процесу дає змогу цілеспрямовано керувати змістом освіти, є методологічною основою для розробки навчальних планів, програм та інших навчально-розпорядчих документів, які дають можливість успішно реалізовувати освітній процес, наближує його до реальних умов професійної діяльності тренерів збірних команд [9; 10].

Вирішенням проблеми дефіциту часу може стати впровадження курсів підвищення кваліфікації тренерів із використанням дистанційних технологій, що дасть змогу підвищити гнучкість і оперативність навчання, охопити більший контингент фахівців та буде економічно більш доцільним порівняно з традиційною формою підвищення кваліфікації [3; 4; 6; 7].

Дистанційне навчання (ДН) – це сучасна гнучка форма здобуття знань на відстані в зручній для себе час із використанням новітніх інформаційних технологій і систем мультимедіа без безпосереднього контакту між викладачем та тим, хто навчається.

Виділяють три формати ДН:

- консультативний (друкована література, рідше CD-ROM, відео- й аудіоматеріали);
- ресурсний (електронні бібліотеки, ресурси Інтернету, CD-ROM, відео- та аудіоматеріали, меншою мірою друкована література);
- інструктивний (дистанційні курси, електронні бібліотеки, ресурси Інтернету, CD-ROM, рідше відео- та аудіоматеріали, меншою мірою друкована література) [6; 7].

Для скорочення термінів старту проекту системи підвищення кваліфікації тренерів збірних команд оптимальним є використання змішаного формату, коли в різних курсах і для різних груп слухачів застосовують різні формати. При цьому доцільно починати проект із простих (консультативного або ресурсного) форматів із поступовим нарощуванням бази навчальних ресурсів і кількості дистанційних курсів [4; 6; 7].

Під час організації процесу підвищення кваліфікації тренерів збірних команд важливе значення має створення випереджаючого інформаційного середовища, яке дасть змогу вільно використовувати бази даних і сучасні знання у сфері спорту вищих досягнень. Це відомості щодо захищених дисертацій нових підручників та посібників, статей у фахових виданнях, сучасні інтернет-технології тощо.

Для повноцінного забезпечення навчального процесу, розвитку наукових досліджень у сфері фізичної культури й спорту та системи олімпійської освіти Національним університетом фізичного виховання і спорту України реалізується багаторічна програма видавничої діяльності видавництвом “Олімпійська література”. Перед ним було поставлено завдання – видання навчальної літератури нового покоління, яка б мала високий науково-теоретичний рівень, що відображав би досягнення провідних науково-практичних шкіл і відповідав світовим стандартам у цій галузі. За 15 років існування підготовлено більше 100 книг: підручників, навчальних посібників, монографій, довідників, науково-популярних видань.

Важливим напрямом у роботі видавництва є олімпійський і професійний спорт, а особливо підготовка підручників та посібників, розроблених провідними фахівцями світу.

Найсучасніша інформація висвітлюється в періодичних виданнях науково-теоретичних журналів: “Наука в олімпійському спорті”, “Теорія і методика фізичного виховання і спорту”, “Спортивна медицина”.

Інтернет-технології в системі освіти – це найпотужніший засіб та всеохоплююче інформаційне середовище, принципово нова організаційно-методична інфраструктура інформаційного обміну. Використання засобів і можливостей інтернет-технологій, як і їх вивчення тренерським складом збірних команд України – найважливіша професійна складова частина, яка забезпечує ефективність процесу підготовки спортсменів високого класу (табл. 1) [4; 6; 7].

Таблиця 1

Деякі українські інформаційні ресурси по фізичній культурі й спорту

Адреса сайту	Назва сайту
http://www.kmu.gov.ua/sport/control/	Офіційний сайт Мінсім'ямолодьспорту
http://www.nok-ukr.org/ua/	Офіційний сайт НОК України
http://uasports.net/	Український інформаційно-аналітичний спортивний сайт
http://sport.ua/	Інформаційне агентство “Спорт України”
http://sport.bigmir.net/	Новини спорту
http://4sport.ua/	Професійно про спорт
http://dir.meta.ua/topics/ru/sports-news-and-media/	Реєстр сайтів спортивної преси
http://catalog.online.ua/sports/portal/	Каталог спортивних порталів
http://www.sports.com.ua/	Наш спорт
http://www.champion.com.ua/	Чемпіон
http://fanat.ua/	Футбольні сайти України
www.komanda.com.ua	Сайт газети “Команда”

Значно розширює інформаційні ресурси підвищення кваліфікації тренерів збірних команд підключення до бази довідково-бібліографічної системи EBSCO.

Наприклад, Sport Discus with text – база даних інформаційно-ресурсного центру “Sport information Resonrce Centr”, яка охоплює 230 повнотекстових журналів, 2 тис. монографій, 20 тис. рефера-

тивних описів дисертацій та інші матеріали з біомеханіки, фізіології, спортивного менеджменту, охорони здоров'я, видів спорту, фізіотерапії, спортивної медицини, спортивного законодавства тощо. Перспективними ресурсами є також інші бази даних: Academic Search Premier, Health Source-Consumer Ection, Health Source: nursing/Academic Edition, MEDLINE.

Важливе місце в організації навчального процесу тренерів збірних команд України відводиться моніторингу його якості. Моніторинг у системі освіти – це засіб отримання інформації про результативність навчального процесу та мету, за допомогою якого здійснюється корекція процесу підвищення кваліфікації, експертиза розвитку якості освіти, дослідження ефективності діяльності викладацького складу. Метою педагогічних моніторингових досліджень є визначення того, наскільки навчальний процес відповідає встановленим вимогам.

У системі підвищення кваліфікації, що реалізує Національний університет фізичного виховання і спорту України, здійснюється обов'язкове анкетування слухачів та викладачів за підсумками сесій, що дає змогу на основі аналізу приймати рішення щодо змін в організації навчального процесу і його змісті [6; 7].

Атестація тренерів збірних команд України має здійснюватися за результатами впровадження методик удосконалення процесу підготовки спортсменів високого класу, набутих у процесі підвищення кваліфікації.

Із цією метою в грудні щорічно вони готують письмовий звіт про підвищення кваліфікації з використанням комп'ютерної техніки, складають іспит із загальнотеоретичної підготовленості, а також проходять відповідну співбесіду щодо впровадження в підготовку спортсменів досягнень науки та інноваційних технологій зі спеціально створеною інспекторською групою експертної ради з підготовки та участі спортсменів України в Олімпійських іграх.

Аналогічну систему підвищення кваліфікації доцільно сформувати й для лікарів штатних збірних команд (на сьогодні їх 51 фахівець). Лікарям слід брати участь як у всіх заходах з підвищення кваліфікації тренерів "своїх" видів спорту, так і в заходах спеціального плану лише для лікарів, проект якого за вказаною вище схемою готується державним тренером – головним лікарем збірних команд.

Для підвищення персональної відповідальності тренерів за підвищення професійної майстерності слід внести відповідне доповнення до контракту з тренерським складом штатних збірних команд України, а також укласти відповідні договори з особистими тренерами спортсменів збірних команд.

Модернізація системи вищої фізкультурної освіти, здійснена в останні роки, дає змогу використати її різноманітні можливості щодо вдосконалення професійного рівня тренерів і лікарів, задіяних у підготовці спортсменів України до Олімпійських ігор, чемпіонатів світу та Європи.

Для тренерів, які мають базову вищу освіту в галузі знань "Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини", є всі підстави для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня "магістр" за такими напрямками: біомеханіка, фізіологія та психологія спорту, олімпійський спорт, фізична реабілітація, спортивний менеджмент тощо [9].

Центр підвищення кваліфікації Національного університету фізичного виховання і спорту України успішно здійснює перепідготовку фахівців, які не мають спеціальної вищої освіти, але залучені в систему підготовки спортсменів високого класу.

Доцільно повернутися до використання ефективної у свій час форми підвищення кваліфікації – підготовки й захисту кандидатських та докторських дисертацій головними тренерами збірних команд (М. М. Озолін, С. М. Вайцеховський, А. П. Бондарчук, І. А. Тер-Ованесян, О. Я. Гомельський, І. Є. Турчин, А. П. Євтушенко, О. С. Базилевич та ін.).

Висновки. Система підвищення кваліфікації тренерів і лікарів, залучених до підготовки спортсменів України до Олімпійських ігор, чемпіонатів світу та Європи, має бути гнучкою й мобільною під час навчальних занять, супроводжуватися сучасними технологіями та підходами.

В умовах обмеженого бюджету вільного часу тренерського складу збірних команд України найбільш оптимальною може бути багаторівнева система підвищення кваліфікації, яка складається з трьох підсистем: постійне самовдосконалення, участь в організованих формах підвищення кваліфікації (курси та стажування), аналітична й науково-практична діяльність.

Нові тенденції в освіті, нові методи та технології, які забезпечують досягнення професійної майстерності тренерів і лікарів мають застосовуватися під час планування навчально-розпорядчої документації та в змісті курсів.

Для підвищення персональної відповідальності тренерів за підвищення рівня професійної майстерності слід унести доповнення до контракту з тренерським складом штатних збірних команд України, а також укласти відповідні договори з особистими тренерами спортсменів збірних команд.

Література

1. Бакалов В. П. Дистанционное обучение : концепция, содержание, управление : учеб. пособие / Бакалов В. П. – М. : Горячая линия – Телеком, 2006. – 107 с.
2. Дутчак М. В. Спорт для всіх в Україні : теорія і практика / Дутчак М. В. – К. : Олімп. л-ра, 2009. – 279 с.
3. Крапотин А. А. Совершенствование системы повышения квалификации кадров в сфере физической культуры и спорта / А. А. Крапотин // Олімпійський спорт і спорт для всіх. – К. : Олімп. л-ра, 2005. – С. 909.
4. Логвиннов В. Г. Інформаційно-комунікаційна складова проблем підвищення якості вищої освіти / В. Г. Логвиннов // X Междунар. конф. Укр. асоціації дистанційного образования "Образование и виртуальность – 2006" : сб. науч. ст. – Харьков, 2006. – С. 251–254.
5. Мулик В. Сучасні вимоги до рівня підготовленості тренера / В. Мулик // Теорія і методика фізичного виховання і спорту : наук.-теорет. журн. / гол. ред. Ю. М. Шкретій. – К. : НУФВСУ, 2006. – № 4. – С. 113–116.
6. Петрова О. Дистанційне навчання як новітня форма підвищення кваліфікації фахівців галузі "Фізичне виховання і спорт" / О. Петрова, В. Томашевський // Теорія і методика фізичного виховання і спорту : наук.-теорет. журн. / В. М. Платонов ; гол. ред. Ю. М. Шкретій ; НУФВСУ. – К. : Олімп. л-ра, 2007. – № 3. – С. 113–118.
7. Петрова О. О. Дистанційна технологія підвищення кваліфікації українських тренерів / О. О. Петрова // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : наук. журн. / ред. С. С. Єрмаков ; Харк. обл. від-ня НОК України ; ХДАДМ. – Х., 2009. – № 11. – С. 78–82.
8. Платонов В. Н. Система олимпийской подготовки и направления совершенствования подготовки спортсменов к Играм Олимпиады 2008 г. в Пекине / В. Н. Платонов // Наука в олимпийском спорте. – 2005. – № 1. – Спец. вып. – 166 с.
9. Шкретій Ю. М. Правовое и нормативно-методическое обеспечение олимпийской подготовки / Ю. М. Шкретій // Наука в олимпийском спорте. – 2005. – № 1. – С. 135–139.
10. Шкретій Ю. М. Управління тренувальними і змагальними навантаженнями спортсменів високого класу / Шкретій Ю. М. – К. : Олімп. л-ра, 2006. – 257 с.

Анотації

У статті висвітлено можливі шляхи вдосконалення системи підвищення кваліфікації тренерів і лікарів, задіяних у підготовці спортсменів України до Олімпійських ігор, чемпіонатів світу та Європи.

Ключові слова: спорт вищих досягнень, тренери збірних команд України, підвищення кваліфікації.

Мирослав Дутчак, Юрій Шкретій, Володимир Томашевський. Кадровое обеспечение спорта высших достижений в Украине. В статье освещается проблема повышения квалификации тренеров и врачей, задействованных в подготовке спортсменов Украины к Олимпийским играм, чемпионатам мира и Европы.

Ключевые слова: спорт высших достижений, тренеры сборных команд Украины, повышение квалификации.

Miroslav Dutchak, Yuri Shkrebtiv, Vladimir Tomashevski. Elite Sport Staffing in Ukraine. The article covers the problems of advance training for coaches and physicians involved in the preparation of Ukraine's athletes to the Olympic Games, World and Europe championships.

Key words: elite sport, coaches of Ukraine's national teams, advance training.

УДК 796.01

Наталія Завидівська

Онтологія компетентнісного підходу у фізкультурній освіті студентів вищих навчальних закладів

Львівський інститут банківської справи Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ)

Постановка наукової проблеми та її значення. Компетентнісний підхід як поняття і як системна концепція освіченості особистості став інтенсивно розвиватися в Україні на початку ХХІ ст. під впливом моделей освіти Західної Європи, США та, безумовно, під впливом Болонського процесу.

При цьому для західної освітньої понятійної системи такі категорії, як "компетенції", "компетентності", "компетентнісний підхід", є явищем звичним, оскільки вони виникли еволюційним послідовним шляхом протягом більш як чотирьох десятиліть [1; 3]. А от для української системи вищої освіти, особливо для фізкультурної, де звично було використовувати таку систему понять, як "знання", "вміння", "навички", виникла гостра проблема перегляду